

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

UDK: 378 (497.7)

ISSN: 1409-9187

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
YEARBOOK

2019 - 2020

ФАКУЛТЕТ ЗА
ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ГОДИНА 9

VOLUME IX

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
YEARBOOK**

2019 - 2020

ГОДИНА 9

VOLUME IX

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
YEARBOOK
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE**

За издавачот/ For publisher
Проф.д-р Емилија Петрова Ѓоргева

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Мишко Цидров
проф. д-р Дејан Мираковски
проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева

Editorial board

Prof. Blazo Boev, Ph. D.
Prof. Liljana Koleva Gudeva, Ph. D.
Prof. Misko Dzidrov, PhD
Prof. Dejan Mirakovski, PhD
Prof. Emilija Petrova Gorgeva, PhD

Редакциски одбор

проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска
проф. д-р Соња Петровска
проф. д-р Снежана Мирасчиева
проф. д-р Снежана Јованова Митковска
проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева
проф. д-р Блаже Китанов
проф. д-р Никола Смилков
проф. д-р Виолета Николовска
проф.д-р Трајче Стојанов
проф.д-р Деспина Сивевска
проф. д-р - Ирена Китанова
проф. д-р Билјана Митевска Попевска
проф. д-р Даниела Коцева

Editorial staff

Prof. Snezana Stavreva Veselinovska, PhD
Prof. Sonja Petrovska, PhD
Prof. Snezana Mirascieva, PhD
Prof. Snezana Jovanova Mitkovska, PhD
Prof. Emilija Petrova Gorgeva, PhD
Prof. Blaze Kitanov, PhD
Prof. Nikola Smilkov, PhD
Prof. Violeta Nikolova, PhD
Prof. Trajce Stojanov, PhD
Prof. Despina Sivevska, PhD
Prof. Irena Kitanova, PhD
Prof. Biljana Mitevaska Popevska, PhD
Prof. Daniela Koceva, PhD

Главен и одговорен уредник /

проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска

Managing editor

Prof. Snezana Stavreva Veselinovska, PhD

Технички уредник

доц. д-р - Верица Јосимовска

Editor in chief

Docent Verica Josimovska, Ph.D.

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Снежана Кирова
(англиски јазик)

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)
Snezana Kirova
(English)

Техничко уредување

Славе Димитров

Technical editor

Slave Dimitrov

ISSN 1409-9187

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Address of the editorial office
Goce Delcev University – Štip
Faculty of philology
Krstе Misirkov 10-A
PO box 201, 2000 Štip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА
CONTENTS

Проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска ОБРАЗОВАНИЕ ПО КЕМБРИЦ – поблиску или подалеку од учениците?	5
Снежана Јованова-Митковска, Билјана Попеска МОДЕЛИ НА НАСТАВНА РАБОТА	23
Снежана Мирасчиева ДИДАКТИЧКАТА ФУНКЦИЈА НА ИНФОРМАТИЧКАТА ТЕХНОЛОГИЈА ВО ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС	37
Емилија Петрова Ѓорѓева МОТИВИРАНОСТ НА НАСТАВНИКОТ ЗА САМООБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ	43
Вон. Проф. д-р Даниела Коцева ИНСТАЛИРАЊЕТО НА ИСЛАМОТ НА ТЛОТО НА ЕВРОПА И НОВИОТ СВЕТ НИЗ ПРИЗМАТА НА ИМИГРАЦИЈАТА	53
Верица Јосимовска НАУЧНИТЕ КОНЦЕПЦИИ НА Д-Р АНДРИЈА ШТАМΠΑР ЗА ОРГАНИЗАЦИЈА НА МЕДИЦИНСКАТА СЛУЖБА ВО КРАЛСТВОТО НА СХС	61
вон.проф Оливер Цацков КАКО ДА ИМ СЕ ДОБЛИЖИМЕ И ДА ГИ ЗАЧУВМЕ ИСТОРИСКИТЕ СПОМЕНИЦИ НА КУЛТУРАТА ВО ИСТОЧНА МАКЕДОНИЈА	67
Снежана Јованова-Митковска НАСТАВНИ СТРАТЕГИИ ВО НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ И ОПШТЕСТВО	75
Биљана Иванова, Снежана Кирова, Драгана Кузмановска АНКСИОЗНОСТА КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ПРИ ИЗУЧУВАЊЕТО НА СТРАНСКИ ЈАЗИК	83
Драгана Кузмановска, Снежана Кирова, Лидија Ристов ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ ОД БАЈКИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	95

Колешките и колегите од Факултетот за образовни науки, овој број од Зборникот му го посветуваат на професорот д-р Блаже Китанов, кој сиот свој професионален живот го посвети на растежот на институцијата, но и на науката, педагогијата и литературата, со што трајно се вгради во темелите не само на факултетот, туку и на педагогијата и педагошката наука во државата. Во таа чест и во име на сите благодарни генерации, му посакуваме среќно пензионирање и долги и плодни пензионерски денови.

THE DIDACTIC FUNCTION OF INFORMATION TECHNOLOGY IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Snezana Mirascieva

Faculty of educational sciences, University "Goce Delcev", Stip, Macedonia
snezana.mirascieva@ugd.edu.mk

Abstract

The development of information technology and the breakthrough in the field of upbringing and education initiates numerous reflections on the possibilities and effects of its application. The paper focuses on the issue of didactic functionality of information technology in the educational process from various aspects such as direct participants, ie those who learn in the segments of role, position, knowledge and skills and those who teach in the context of change of roles, planning and organization, contents and organization of the educational process, basic didactic principles especially the principle of individualization and differentiation, goals and objectives, effects from the aspect of ability for self-education and permanent education.

Key words: *technology, function, upbringing, education, self-education, individualization.*

Вовед

Почетокот на 21 век се карактеризира со интензивен развој на информатичката техника и технологија и инвазивност во сите сфери што не е исклучок и во образованието и наставата. Моќностите кои ги нуди се големи и постојано растат. Сосема е природно и разбирливо што информатичката техника и технологија силно влијае и предизвика промени во сферите на животот и работата на човекот. Затоа наставниот процес не може да остане надвор од сферата на тоа влијание. Напротив, од брзината и темпото на воведување на информатичката техника и технологија во наставниот процес зависи нејзиниот квалитет како и положбата на училиштето во општеството. Од друга страна, информатичката техника и технологија му помага на училиштето полесно да пронајде решенија кои ќе му помогнат да ги реализира сите сложени и обемни задачи кои се поставуваат пред училиштето. Доколку ова се има во предвид, тогаш сосема е разбирливо што на ова прашање се посветува големо внимание и е предмет на расправа на бројни научно-стручни собири и стручна литература. Прашањето се проучува од различни аспекти како интензификација на индивидуалните патишта на сознание, оспособување за самообразование, поттикнување на креативни активности на ученикот,

можности и предности на компјутерската технологија во процесот на учење, континуирана повратна информација во наставата, фокусирање на вниманието на ученикот, активно учество на ученикот во процесот на учење, двонасочна комуникација во наставата, индивидуален облик на учење, самостојност и креативност, континуирана мотивација на ученикот, перманентно образование. Бројните истражувања досега понудија одговор на многу прашања за промената на информатичката техника и технологија во наставата од различни агли што придонесе за поефикасна примена. Сепак повеќе од потребно е вниманието да се насочи кон некои дидактички функции на информатичката техника и технологија во наставниот процес особено во овој момент кога наставата на далечина во сите нејзини облици вклучувајќи ја и истакнувајќи ја on line наставата се доминантни и актуелни со оглед на ситуацијата на пандемија во светски рамки.

За некои аспекти на дидактичката функционалност на информатичката техника и технологија

Дидактичката функционалност на информатичката техника и технологија може да се проучува од различни перспективи како од аспект на ученик, наставник, дидактичка апаратура, содржини. Во текстот што следи се прави обид да се претстават дел од различните перспективи на дидактичката функционалност на информатичката техника и технологија во наставниот процес. Имено:

- примената на информатичката техника и технологија во наставата предизвикува суштинска промена на положбата на ученикот во наставата. Промената се однесува на ученикот како активен субјект во наставниот процес, а не како пасивен набљудувач во процесот. Преку сопствена, напор и темпо кое одговара на секоја индивидуа, ученикот може брзо и едноставно да дојде до квалитетни информации за содржината која е предмет на негов интерес. Освен тоа, информатичката техника и технологија му овозможува на ученикот реално да ги согледа своите можности, како и брза повратна информација за степенот на усвоеност на наставните содржини. Со тоа, во голема мера можат да се отстранат бројни слабости на „класичната“ настава;
- информатичката техника и технологија е значаен фактор за индивидуализација на воспитно-образовната работа во наставата. Таа овозможува секој ученик оптимално да ги развива своите потенцијални можности, знаењето да го стекнува на за себе најприфатлив начин, да напредува по сопствено темпо и во склад со своите интереси, самостојно да ги вреднува постигнатите резултати. Всушност, примената на информатичката техника и технологија во наставниот процес во

целост го поддржува дидактичкиот принцип на индивидуализација и диференцијација;

- информатичката техника и технологија отвора нови перспективи на оспособување на ученикот за самообразование, како една од најважните задачи на современата настава. Во таа смисла, Дамјановиќ истакнува неколку самообразовни активности како: формирање на сопствена база на податоци, учество во лабораториски испитувања и опити, пронаоѓање на операции и логички шеми на алгоритам на решавање на задачите (1999, 251). Овие активности од ученикот бараат исклучително голема ангажираност. Со користењето на информатичката техника и технологија, ученикот повеќе се подготвува за делување во иднината отколку за усвојување на фактографско знаење чие значење и важност имаат ограничено времетраење;
- информатичката техника и технологија влијае и на промената на улогата на наставникот. Во таа смисла, пред наставникот поставува посложени барања отколку во класичната настава. Наставата поддржана со информатичката техника и технологија бара наставник со различен профил, наставник оспособен и подготвен за творечко користење на информатичката техника и технологија во наставниот процес, наставник кој својата активност ќе ја насочи кон подготовка и организација на наставата, поттикнување на ученикот на активност, следење и вреднување на неговата работа. Тоа претпоставува и поинаков пристап во подготовката на идните наставници на наставничките факултети како и солидно концепиран систем за негово постојано стручно усовршување. Сепак, треба да истакне дека информатичката техника и технологија е само едно од средствата кои му се на располагање на наставникот, од една страна, и дека нејзините вредности се определени од начинот на кој наставникот ќе ги користи, од друга страна;
- огромното влијание на информатичката техника и технологија ги актуелизира прашањата за преиспитување на бројни решенија карактеристични за традиционалниот модел на настава како одделение, учебна година, фиксиран распоред на часови и слично, кои не се менувале уште од времето на Ј.А.Коменски;
- информатичката техника и технологија овозможува подинамичен наставен процес и повеќенасочна комуникација, со просторна оддалеченост на комуникаторите;
- под влијание на информатичката техника и технологија настануваат промени во организацијата и унапредувањето на наставниот процес во многу негови сегменти како содржини, облици на работа, наставни методи, цели и задачи, наставни средства, модели на настава;
- информатичката техника и технологија битно влијае на промената на концепцијата во дефинирањето на програмите и изборот на содржините во

некои наставни предмети. Со нејзината примена можат да се редијајнираат некои наставни програми во делот на оние содржини кои немаат голема сознајна, практична и воспитна вредност со што ќе се надминат противречностите меѓу големиот број на информации кои учениците ги добиваат во наставата и реалните можности да ги усвојат тие информации во ограничен временски период. На тој начин не само што се создаваат услови за забрзување на процесот на учење, туку се намалува степенот на оптовареност на учениците со фактографско знаење а во исто време се зголемува ефикасноста и ефективноста на процесот на учење со што расте продуктивноста на процесот на настава како и квалитетот на образованието воопшто;

- информатичката техника и технологија во наставата го олеснува пристапот кон различни извори на знаење и симулација на многу ситуации и процеси кои ученикот не може да ги доживее во услови на класична настава. На тој начин се создаваат услови за еднакви можности за образование на сите ученици во приближно исти услови;
- наставата со помош на информатичката техника и технологија овозможува вонучилничка настава во време кое е одредено по слободен избор на ученикот.

Заклучни согледувања и препораки за идни истражувања

Истакнувајќи некои од дидактичките аспекти на примена на информатичката техника и технологија во наставниот процес се наметнува потребата дидактиката како научна дисциплина да ги прифати и почитува големите можности кои ги нуди информатичката техника и технологија. Во тој контекст, дидактиката наука мора да иницира промени во пристапите на проучување на својот предмет во целокупниот обем и длабочина. Особено прогресот на дидактиката наука подразбира максимална употреба на позитивните можности на информатичката техника и технологија, со што ќе излезе од традиционалните и класични рамки и ќе се развива во склад со развојот на информатичката техника и технологија.

Во исто време дидактиката наука мора да се спротивстави на оние тврдења кои го апсолутизираат значењето и улогата на информатичката техника и технологија во наставниот процес. Секако дека информатичката техника и технологија не е семожна и таа не може да ги реши сите проблеми во наставата. Сама по себе, информатичката техника и технологија не е ниту „добра“ ниту „лоша“, туку со примената во конкретни услови ќе се диференцира нејзината „добра“ или „лоша“ страна. До денес, нема доволно истражувани и јасно дефинирани услови во кои примената на информатичката техника и технологија ќе даде добри резултати, ниту пак услови во кои таквите резултати нема да ги даде воопшто или пак нема да ги даде во очекуваната мера. Затоа треба да

се интензивираат истражувањата насочени кон испитување на ефикасноста на наставата организирана со примена на информатичка техника и технологија во однос на наставата организирана на класичен начин, потоа да се испитаат факторите кои ја попречуваат примената во наставниот процес, улогата на наставникот, положбата на ученикот, наставните планови и програми, редефинирање на целите и задачите на наставата. Резултатите од таквите истражувања ќе дадат јасна слика за ориентација на дидактиката и сигурна основа во процесот на пронаоѓање решенија за поефикасна, поквалитетна и пофлексибилна организирана настава.

Голем е бројот на дидактичари кои укажуваат на негативните последици кои се продукт на некритична и неприлагодена примена на информатичката техника и технологија во наставата. Имено, во услови на неадекватна примена на информатичката техника и технологија во наставата може да дојде до алиенација на ученикот, отсуство на подготвеност за соработка, егоизам, потиснување на креативноста, емоционално осиромашување на личноста на ученикот како резултат на исклучување на емоционалната сфера на учениковата личност, недостаток на мотивација, компетитивност во наставата. Дидактиката мора да се обезбеди и заштити од овој ризик. Оваа задача е многу суптилна и сложена бидејќи во наставниот процес не е важно само да се дојде до одредена цел туку е особено важен патот и начинот на кој се доаѓа до одредена цел и одредено решение, степенот на креативност, емоционална и интелектуална ангажираност на ученикот, неговата самостојност и подготвеност за соработка.

Моментот во кој живееме и условите во кои егзистираат и работат воспитно-образовните институции денес се такви во кои не може лесно да се држи чекор со забрзаниот развој на информатичката техника и технологија. Освен тоа, нормативите за дидактички средства и опрема се застарени, несоодветна оспособеност и недоволна мотивираност на сите педагошки работници за примена на информатичката техника и технологија во воспитно-образовниот процес, како и дискутабилноста на одделни содржини во програмите. Надминувањето на противречностите меѓу потребата и објективните можности е сложен и актуелен проблем за сите оние кои на било кој начин се вклучени во воспитно-образовниот процес.

На крај, не треба да се заборави дека информатичката техника и технологија во воспитно-образовниот процес е само една од алатките за унапредување на процесот а не и единствена. Воспитно-образовниот процес на сите нивоа ќе резултира со висока продуктивност само тогаш кога ќе постои функционална симбиоза во синергичната врска меѓу целите, субјектите во процесот и информатичката техника и технологија.

Користена литература

- [1] Вилотијевић, М.(1999). Дидактика 3, Београд, Учитељски факултет
- [2] Vilotijević, M.(1999). *Od tradicionalne ka informacionoj didaktici*, Podgorica, Vaspitanje i obrazovanje, бр.4, стр.5-25
- [3] Damjanović, V.(1999). *Didaktička strategija primene informacione tehnologije u nastavi*, Novi Sad, Pedagoška stvarnost,3-4, стр.247-258
- [4] Bhakta, K., Dutta, N. (2016). *Impact of Information Technology on Teaching-Learning Process*. International Research Journal of Interdisciplinary & Multidisciplinary Studies (IRJIMS) Volume-II, Issue-XI, December 2016, pp. 131-138 достапно на <http://oaji.net/articles/2017/1707-1483695373.pdf>
- [5] Leidner, E. D.and Jarvenpaa L. S.(1995). *The Use of Information Technology to Enhance Management School Education: A Theoretical View*, MIS Quarterly, Special Issue on IS Curricula and Pedagogy (Sep., 1995), Vol. 19, No. 3, pp. 265-291 достапно на <https://www.jstor.org/stable/i211410>